

07

ДАРЫНДЫ
ҚАЛАМҒЕРЛЕРДІҢ
ТӘЛІМГЕРІ

ТӘҢІР НҰРЖАНОВТЫҢ
ТУҒАНЫНА – 100 ЖЫЛ

08

ЖАҢА
БУЫННЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК
КАПИТАЛЫ:

UIB ОҚЫТУШЫСЫ «ЖАС ҒАЛЫМ»
ГРАНТЫНЫҢ ИЕГЕРІ АТАНДЫ

БІР ҒАСЫР ТАРИХЫ БАР ҰЛТ БАСЫЛЫМДАРЫНЫҢ АТАСЫ

www.qazaq1913.com

7 10497 93368 1

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ / № 38-39 (1350-51), 23-30.09.2026

 +7 (701) 505 48 48

 +7 (777) 797 77 88

 qazaq1913gazeti@gmail.com

 qazaq1913_

 qazaq gazeti

 qazaq1913

1913–1918 жылдары Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы ыждағатымен газеттің Орынборда 266 саны шығып, большевизм теперішімен жабылды. 2006 жылы 22 наурызда Қоғабай Сәрсекеев Алматыда 267–ші санынан қайта жаңғыртты

→
03

ЖАҢА РЕФОРМА:

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ӘСКЕРИ РЕФОРМА
ЖОСПАРЫН ӨЗІРЛЕУДІ ТАПСЫРДЫ

ФОТО: AKORDA.KZ

27

қыркүйекте Президент – Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас Қолбасшысы Қасым-Жомарт Тоқаев қорғаныс ведомствосының басшылық құрамымен кеңес өткізді. Мемлекет басшысы ұжымға жаңа Қорғаныс министрін таныстырды.

Жыин Маңғыстау облысында өткен оқу-жаттығу кезінде қаза тапқан 14 әскери қызметшіні бір минут үнсіздікпен еске алудан басталды.
– Мен қаза болған әрбір әскери қызметшінің ата-анасына көңіл айтып, арнайы жеделхатымды жолдадым. Қайтыс болған азаматтардың отбасыларына барлық қажетті көмек көрсетіледі. Олардың ешқайсысы қолдаусыз, көмексіз қалмайды, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.
Мемлекет басшысы болған оқиғаға қатаң баға берді. Президенттің айтуынша, бейбіт күнде сарбаздардың өмірін жалмаған бұл қайғылы жағдайға бірінші кезекте офицерлердің, соның ішінде генералдардың салғырттығы және кәсіби біліксіздігі себеп болды.

ФОТО: AKORDA.KZ

АЛМАТЫДА 4 ҚАЗАННАН БАСТАП АВТОТҰРАҚ ТАРИФІ ҚЫМБАТТАЙДЫ → 04

→
02

ҚАЗАҚСТАН ХАЛЫҚ
КЕҢЕСІ ЖҰМЫСЫН БАСТАДЫ:

ЕНДІГІ МІНДЕТ ҚАНДАЙ?

ФОТО: AKORDA.KZ

А

станада Қазақстан Халық Кеңесінің алғашқы сессиясы өтті. Жиынға қатысқан Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев жаңа конституциялық органның алдындағы міндеттерге тоқталды.

ҚАЗАҚСТАН ХАЛЫҚ КЕҢЕСІ ҚАНДАЙ ОРҒАН?

Биыл Қазақстанда Халық Кеңесі құрылды. Бұл – Қазақстан халқының мүддесін білдіретін жоғары конституциялық консультативтік орган.

Қазақстан Халық Кеңесі ішкі саясат мәселелері бойынша ұсыныстар әзірлеп, Құрылтайға заң жобаларын енгізеді және жалпыхалықтық референдум тағайындау туралы бастама көтереді. Ол мемлекеттік органдар мен азаматтық қоғам институттары арасындағы диалог үшін қоғамдық талқылаулар ұйымдастырып, ел бірлігін нығайтуға арналған ақпараттық-түсіндіру жұмыстарына қатысады. Сондай-ақ, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезін ұйымдастыру мен өткізуді қамтамасыз етіп, өз міндеттеріне қатысты мәселелер бойынша заңға сәйкес қоғамдық бақылау жүргізеді.

КІТАПСҮЙЕР ҚАУЫМҒА ТАРТУ: АВТОНОМДЫ КІТАПХАНАЛАР ДӘУІРІ → 06

«QAZAQ» ГАЗЕТІНЕ 2027 ЖЫЛҒА ЖАЗЫЛУ ЖҮРІП ЖАТЫР

Басылым аты	Индексі	Жазылу мерзімі	Жазылу бағасы			
			Қала		Ауыл	
			Жеке тұлға	Занды тұлға	Жеке тұлға	Занды тұлға
QAZAQ Жеке жазылушылар үшін	64048	6 ай	4 891,50		4 766,76	
		12 ай	9 783,00		9 533,52	
QAZAQ Кәсіпорындар мен ұйымдар үшін	14048	6 ай		7 571,70		5 936,76
		12 ай		15 143,40		11 873,52

Енді «Qazaq» газетіне жазылу үшін бұрынғыдай кезектен көз ашпайтын «Қазпошта» бөлімшесіне барып, уақыт жоғалтпайсыз. Сіз ол үшін газеттің Kaspi Gold 4400 4302 2639 4614 картасына немесе +7 777 797 77 88 нөміріне қажетті ақшаны (12 айға – 9 800 теңге) аударсаңыз, аударған қаржыны растайтын түбіртек көшірмесін және аты-жөніңізді, ЖСН нөміріңізді, тұрғылықты мекенжайыңызды редакцияның WhatsApp +7 701 505 48 48 нөміріне жіберсеңіз жеткілікті. Содан кейін редакция қызметкері «Қазпошта» бөлімшесіне барып, аударған ақшаңызға Сізді газетке жаздыртады, түбіртекті жібереді.

ҚР ҰЛТТЫҚ БАНКІНІҢ 2026 ЖЫЛҒЫ 2 ҚАЗАНҒА АРНАЛҒАН ВАЛЮТА БАҒАМЫ

EUR/KZT 498.6 USD/KZT 439.37 RUB/KZT 5.22 TRY/KZT 8.97 CNY/KZT 65.55 JPY/KZT 2.79 KGS/KZT 5.02

ҚАЗАҚСТАН
АУҒАНСТАНҒА 21 МЛН ДОЛЛАРҒА
БИДАЙ МЕН
КҮНБАҒЫС МАЙЫН ЖЕТКІЗЕДІ

Бүгінде Қазақстан мен Ауғанстанның саудасы 581 млн доллардан асты, деп хабарлайды Сауда және интеграция министрлігінің Баспасөз қызметі.

– Кездесулердің қорытындысы бойынша қазақстандық WAYSTAR және Kim Rail International компаниялары ауғандық OSMAN KHALID компаниясымен бидай жеткізуге қатысты жалпы құны 11 млн доллар болатын екі келісімшартқа қол қойды. Сонымен қатар, Қазақстанның Майлы дақылдарды өңдеушілер ұлттық қауымдастығының қатысуымен құны шамамен 10 млн доллар болатын күнбағыс майын жеткізу туралы келісім жасалды, – делінген министрлік таратқан ақпаратта.

Сапар аясында «Хаф-Герат» теміржолының үшінші учаскесінің ашылу рәсімі де өтті.

ҚАЗАҚСТАН
МЕН ГЕРМАНИЯ 2 МЛРД
ДОЛЛАРЛЫҚ 30-ДАН
АСТАМ ҚҰЖАТҚА ҚОЛ ҚОЙДЫ

ФОТО: AKORDA.KZ

Мемлекет басшысы сапарды қорытындылай келіп, Германия Федералдық Канцлерімен мазмұнды келіссөздер аясында тараптар маңызды келісімдерге қол жеткізгеніне назар аударды. Бұл туралы Ақорданың Баспасөз қызметі хабарлады.

Президенттің айтуынша, бүгінгі кездесулер мазмұнды және табысты өтті деуге толық негіз бар.

– Келіссөздер аясында жалпы құны шамамен 2 миллиард доллар болатын 30-дан астам коммерциялық құжатқа қол қойылды. Келісімшарттар тиімді жүзеге асырылса, екі елдің ынтымақтастығы бекемделе түсетіні анық. Мен ертен (30 қыркүйекті айтады, – ред.) Бавария қаласына барып, бірқатар жоғары лауазымды тұлғалармен кездесуді жоспарлап отырмын. Сапар барысында бірегей жиын – Қазақстан-Бавария технологиялық форумына қатысамын. Бұл басқосу да елдеріміздің ынтымағын нығайтуға септігін тигізеді деп сенемін, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қазақстан Президенті мен Германия Федералдық Канцлері аймақтық және жаһандық деңгейдегі өзекті мәселелер жөнінде пікір алмасқан.

– Біз кез келген шиеленісті бейбіт және дипломатиялық жолмен шешу қажет деп есептейміз. Бұл – екі елге де ортақ ұстаным. Сонымен қатар, біз «Орталық Азия – Германия» форматындағы диалогті одан әрі дамытуға келістік. Қазақстан Германиямен ұзақмерзімді, өзара тиімді және нақты нәтижеге негізделген стратегиялық серіктестікті күшейте түсуге ниетті, – деді Мемлекет басшысы.

ФОТО: AKORDA.KZ

ҚАЗАҚСТАН ХАЛЫҚ
КЕҢЕСІ ЖҰМЫСЫН БАСТАДЫ:
ЕНДІГІ МІНДЕТ ҚАНДАЙ?

← 01-беттен

Президент Жарлығымен Кеңестің 126 мүшесі бекітілді. Оның құрамына этномәдени бірлестіктердің, қоғамдық ұйымдар мен коммерциялық емес ұйымдардың, сондай-ақ мәслихаттар мен қоғамдық кеңестердің өкілдері енді. 23 қыркүйекте өткен алғашқы сессияда Мемлекет басшысы ұсынған Ерлан Қошанов Кеңес төрағасы болып сайланды.

■ БІРЛІКТІҢ БЕРІК НЕГІЗІ

Президент ел бірлігін нығайтуды Халық Кеңесінің басты міндеттерінің бірі ретінде айқындады. Жаңа құрылым бұл жұмысты Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Ұлттық құрылтай жинақтаған тәжірибеге сүйене отырып жалғастырып, қоғамдық келісім жолындағы жұмысты жаңа деңгейге көтеруі тиіс. Этномәдени бірлестіктердің 42 өкілі Халық Кеңесінің құрамына кірді. Достық үйлерінің жанындағы «Қоғамдық келісім» желісі өңірлерде жұмысын жалғастырады. Президент су тасқыны кезінде этномәдени бірлестіктердің зардап шеккен өңірлерге көрсеткен көмегін ерекше атап өтті. Қиын шақта жұртты жұмылдырған осы жанашырлық ел бірлігінің нақты көрінісіне айналды.

Президент қоғамдағы кикілжіңдердің алдын алу үшін медиация институтын қолдау қажеттігін атап өтті. Бұл тетік тұрақтылық пен қауіпсіздікті нығайтуға қызмет етеді. Сонымен қатар, жастар мен спорт ұйымдарының, еріктілер мен қайырымдылық қорларының жұмысына, Аналар мен Ақсақалдар кеңестерінің қызметіне тың серпін беру міндетін қойды.

Мемлекет басшысы ел бірлігін нығайтуда мемлекеттік тілдің орны ерекше екенін атап өтті. Оның айтуынша, қазақ тілі кең қолданылып, әсіресе жастар арасында өрісін кеңейтті. Сонымен бірге өзге тілдерді шеттетеуге, адамдарды тілі мен ұлтына қарай кемсітуге жол берілмейтінін ескертті. Қазақ тілі мен мәдениетін насихаттап жүрген түрлі этнос жастарын ел достығын нығайтуға үлес қосып жүрген азаматтар ретінде бағалады.

Қасым-Жомарт Тоқаев кейбір жазушылардың қалада тұратын жастарды «асфальт қазағы» не «шала қазақ» деп, оларды «нағыз ауыл қазақтарынан» бөліп қараяын сынға алды. Қала жастарының қазақ мектептерінде ана тілінде сапалы білім алып

жүргенін еске салып, біртұтас халықты бұлай жіктеуге болмайтынын тілге тиек етті. Осыған байланысты Президент Мәдениет және ақпарат министрлігіне жазушылар арасында қала тақырыбына арналған әдеби байқаулар өткізу жөнінде тапсырма бергенін, мұндай шығармашылық сайыстар халыққа, әсіресе жастарға қажет екенін атап өтті.

Сондай-ақ, ел бірлігі туралы ойын Ұлы даланың тарихымен сабақтастырды. Қазақ жері ежелден түрлі мәдениеттер тоғысқан, өзге халықтардың салт-дәстүрі мен сеніміне құрметпен қараған мекен болғанын атап өтті. Этномәдени бірлестіктерді «достық керуеніне» теңеп, ынтымақ пен өзара құрметті кейінгі ұрпаққа аманаттау қажеттігін айтты.

■ ӨНІРДІҢ ДАМУЫ – БАСТЫ НАЗАРДА

Қазақстан Халық Кеңесінің маңызды міндеттерінің бірі өңірлермен тығыз байланыс орнатып, жергілікті мәселелерді республикалық деңгейде көтеру болмақ. Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Кеңес құрамының үштен бірін аймақ өкілдері құрайтынын атап өтті.

Мемлекет басшысының айтуынша, Сенат жұмысын тоқтатқан соң өңірлердің мүддесі ескерусіз қалмауы. Аймақтардың үні Құрылтай мен Халық Кеңесі арқылы мемлекеттік органдарға жетеді. Кеңес жергілікті жерде нақты ісімен танылған азаматтардың тәжірибесін ел игілігіне жұмсауға да мүмкіндік береді.

Президент мәслихаттардың Парламентпен тығыз байланыста жұмыс істеп, өңірлердегі мәселелерді орталыққа жеткізетінін және заңдарды жетілдіруге тұрақты түрде ұсыныс беретінін атап өтті. Ал, қоғамдық кеңестерде мұндай байланыс пен тәжірибе әзірге болмаған. Сондықтан, бұл жұмысты Халық Кеңесі арқылы алғаш рет жолға қою көзделіп отыр. Мемлекет басшысы қоғамдық кеңестер туралы заңнаманы жетілдіруді, олармен тұрақты байланыс орнатуды және кәсіби әлеуетін арттыру жолдарын пысықтауды тапсырды. Сонымен қатар, Халық Кеңесі қоғамдық бақылауды жүргізудің бірыңғай тәртібі мен оны бағалаудың ортақ өлшемдерін қалыптастыруға атсалысуы керек.

Құрылыс сапасы қоғам бақылауында болуы тиіс. Мемлекет басшысы өңірлерде тұрғын үй, әлеуметтік нысан мен жол құрылысы қарқын алға-

нымен, жаңадан салынған кейбір нысандардың сапасы сын көтермейтінін айтты. Мысал ретінде жуырда ашылған «Талдықорған – Өскемен» жолының тоза бастағанын келтірді. Президент жол сапасын бағалау жүйесін қайта қарап, құрылысты ба- сынан аяғына дейін қадағалауды тапсырды.

Инфрақұрылымды жаңғырту жаңа жұмыс орындарын ашады. Болжам бойынша, 2035 жылға дейін елге 2,9 миллион маман, соның ішінде 1,8 миллион жұмысшы маман қажет болады. Осы орайда Президент Астанадағы «Joltar» жобасының тәжірибесін атап өтті. Үш жылда жоба аясында 22 мыңнан астам адам оқып, олардың 60 пайызы жұмысқа орналасқан. Мемлекет басшысы қысқа мерзімді оқытудың бұл үлгісін өңірлерге таратуды ұсынды.

Президент қоғамдық кеңестер туралы заңна- маны жетілдіру қажеттігін айтты. Халық Кеңесі олармен тұрақты байланыс орнатып, қолдау ша- раларын қарастыруы керек. Ал, Үкіметке Халық Кеңесімен бірлесіп, қоғамдық кеңестердің кәсіби әлеуетін арттыру жолдарын пысықтау тапсырылды. Кеңес қоғамдық бақылауды жүргізу тәртібі мен оны бағалау өлшемдерін жүйелеуге де атсалысуы тиіс.

■ ЖАУАПКЕРШІЛІК ӘР АЗАМАТТАН
БАСТАЛАДЫ

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев азаматтар-дың ел ісіне тікелей араласуына жол ашуды маңыз- ды міндет деп атады. Сондықтан, Қазақстан Халық Кеңесі құрамының үштен бірі қоғамдық бірлестіктер мен коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінен жасақталған. Мемлекет басшысы азаматтық қоғам дамуының жаңа кезеңінде атқарылған жұмысты саралап, алдағы сын-қатерлерге тың шешімдер табу қажет екенін айтты. Бұл іске кәсіби ортада мойындалған көшбасшылар, өз саласының білікті мамандары мен елге жанашыр азаматтар қажет.

Мемлекет басшысы елімізде «үшінші сек- тор» тың серпін алып, қоғамдық бақылау тетіктері қалыптасқанын және азаматтармен кері байланыс жолға қойылғанын атап өтті. Сонымен бірге тек қағаз жүзінде тіркелген бірлестіктер мен мемлекет- тік тапсырысты игеру үшін құрылған ұйымдардың жұмысына тосқауыл қою қажеттігін айтты. Халық Кеңесі консультативтік-кеңесші органдардың қыз- метін үйлестіріп, олардың сараптамалық әлеуетін біріктіріп, түскен ұсыныстарды жүйелеуі тиіс.

Азаматтық қоғамның маңызды міндеттерінің бірі – заң мен тәртіпті сақтау, тазалық пен табиғат- ты аялауды күнделікті дағдыға айналдыру. Прези- дент Қасым-Жомарт Тоқаев қоғамдық орындар мен табиғатты қасақана ластағаны үшін жазаны күшейту мәселесін көтерді. Оның айтуынша, «Таза Қазақ- стан» адамның айналасына жауапкершілікпен қарау дағдысын қалыптастырады. Еліміздегі тазалығы мен тәртібі үлгі болар қалалар мен ауылдардың тәжірибесін кеңінен таратып, тазалықты ұлттық брендке айналдыру қажет.

Халық Кеңесі өскелең ұрпаққа да назар ау- даруға тиіс. Оқушылар мен студенттердің спорт- пен шұғылданып, кітап оқып, жаңа білім алуы- на кітапхана, музей, мектеп, достық үйлері мен саябақтардың мүмкіндігін пайдалану қажет. Жаңа қоғамдық кеңістіктерді үлкен қалалармен қатар ша- ғын қалаларда, аудан орталықтары мен ауылдар да да дамыту көзделіп отыр. Президент Үкіметке әкімдіктермен бірлесіп, осы мәселе бойынша нақты ұсыныстар әзірлеуді тапсырды.

Сессия соңында Мемлекет басшысы Қасым- Жомарт Тоқаев Халық Кеңесінің жұмысы қағаз- бастылыққа айналмауы керектігін атап өтті. Кеңес мүшелерін халықпен тікелей байланыс орнатып, жұртты алаңдатқан мәселелерді терең зерттеуге және оларды шешу жолдарын ұсынуға шақырды.

■ ТОБЫҚТАЙ ТҮЙІН

Халық Кеңесінің алғашқы сессиясында жаңа органның алдында тұрған міндеттер айқындалды. Енді Кеңес ел бірлігін нығайтуға атсалысып, өңірлердегі мәселелерді республикалық деңгейде көтеріп, азаматтық қоғамның ұсыныстарын сара- лауы қажет. Жұрт көтерген мәселелер тиісті орын- дарға жетіп, шешімін таба бастаса, Кеңеске артыл- ған сенім де беки түспек.

Жаная ШЫҒЫСХАНҚЫЗЫ,
ҚР Президенттік орталығы Креативтік
жобалар қызметінің аға сарапшысы

БАСПАСӨЗ — БАРШАҒА ОРТАҚ
РУХАНИ ИГІЛІК

«ҚАЗАҚ» ГАЗЕТІНІҢ БАС РЕДАКТОРЫ ҮНДЕУ ЖОЛДАЙДЫ

газеттің жауапты хатшысы болған Міржақып Дулатовтың қызы Гүлнар Міржақыпқызы көзі тірісінде тарихи басы- лымды мойындап, қолына ұстағанда, үйіне әкесі кіріп келгендей әсерде болғанын өз естелігінде жазды.

Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы «Газет – халық- тың көзі, құлағы һәм тілі» деп басталатын мақаласын «...адамға көз, құлақ, тіл қаншалықты керек болса, халыққа да газет соншалықты керек. Газеті жоқ жұрт басқа газеті бар жұрттардың қасында құлағы жоқ керек, тілі жоқ мылқау, көзі жоқ соқыр секілді» деп түйіндей- ді. Осыдан-ақ қоғамның тыныс-тіршілігінде бұқаралық ақпарат құралдарының алатын орны ерекше екенін ұғынуға болады.

Рас, кез келген басылымның қолдаушысы да, тірегі де тұрақты оқырман екені анық. Сондықтан, баршаңызды «Қазақ» газетіне 2027 жылға жазылуға шақырып, «Әр

қазақтың шаңырағынан «Қазақ» табылсыншы» деп үн- деу тастаймыз, ағайын!

■ XX ҒАСЫРДА АТЫМТАЙ ЖОМАРТТАРДЫҢ
ҚАРЖЫЛАЙ КӨМЕГІМЕН «ҚАЗАҚ» ГАЗЕТІН ҰЛЫ
ДАЛАҒА ТАРАТЫП ЕДІ...

Осыдан 113 жыл бұрын Әлекең, Ақаң, Жақаң газетті ұйымдастырып, шығарушылар сапында тұрды. Алайда, сол қиын-қыстау дәуірдің өзінде басылымның дер кезін- де шығып, қара орман қазағының қолына жетіп отыру үшін де үлкен қаражат керек болғаны анық. Бүгінгі тілмен айтсақ, демеушілері, қолдаушылары болған. Несін жасы- рамыз, тап сол қоғамдағы қаражат тапшылығын қазір де көріп отырған жайымыз бар.

Езілген елдің жоқтаушысы болған газет XX ғасырда

қандай жомарт жандардың қаржылай көмегімен шыққандығына осы арада дәлелдер келтіре кетейік. Сол дәуірдің өзінде дәулетімен ұлтқа қызмет ету жо- лында аттары шыққан қазақтың ақ жүрек қалталы азаматарының көбі газеттің жарық көруіне септігін тигізген. Бұл көмектерін әрқайсысы әр уақытта жіберген еді. Біз олардың бәрін жарияламасақ та, мүмкіндігінше біразының аты-жөндерін жариялауға тырыстық.

«Көмек берушілер: Есенқұл қажы Маманұлы – 100 сом, Еменқұл қажы жамағаты – 100 сом, Тәңірберген қажы Тұрысбекұлы – 429 сом, Айтмұхамбет Тұрысбек- ұлы – 100 сом, Қожа Ахмет Маманұлы – 50 сом, Құдайберген Тұрысбекұлы – 50 сом, Егеубек Жиенбай- ұлы – 10 сом, Ғ.Әлібекұлы – 150 сом, Хұсайын Үкен- ұлы – 25 сом, Жолымбет Тұрымбетұлы – 25 сом, Ернарзар Жауқашарұлы – 20 сом, Нығметолла Күзембайұлы – 15 сом, Нұғман Қанатбайұлы – 5 сом, Өмірәлі Пантеш- ұлы – 5 сом, Тілеген Бадырақұлы – 5 сом. Барлығы – 1 274 сом» деп газет басқармасы алғысын білдірген еді.

Енді тарихи дерекке жүгінсек, газет патшалық саясатқа қарсы мақалалар жариялағаны үшін төрт-бес мәрте үлкен айыппен тоқтатылған. Сондай қысылтанды кездерде оның қайта ашылуы үшін төленетін қаржыны (әр кездері 50, 1 500, 2 000, 3 000, 4 550 сом айыппұл тағылған) ұлтымыздың ауқатты ақ жүрек азаматтары төлегені тарихта таңба басқандай етіп анық жазылды.

Сол Алаш қайраткерлері Атымтай Жомарттардың қаржылай демеушілігімен аға басылымды Ұлы далаға таратып еді...

Иә, қиын-қыстау шақта халқына пана болып, бей- біт заманда ақыны мен батырын есептеп, төбесіне көтерген қазақтың қалталы азаматтары әр кезеңде бол- ған. Өнерлісін еркелете төбесіне көтеріп, білімдісін жа- сына қарамай төрге оздыратын бабаларымыз рухани байлықтың бағасы өзге дүниеден басым екенін о бас- тан-ақ терең түсінген. Бабадан жалғасқан осы дәстүрді ары қарай дамытып, қазақ руханиятының дамуына атсалысқысы келетін жандар болса, хабарласыңыздар!

Әдетте, қазақшыл болу бар да, сол қазақтың қамын ойлау, өзінді сөзбен емес іспен көрсету тағы бар. Ал, тұғыры тұлға топқа емес, ең алдымен ұлтқа қызмет етуді ойласа керек. Ендеше, ертеңгі ұрпақ та осындай мәрттік пен жасылықтан кенде болмайтындығына кәміл сенеміз!

Жасұлан МӘУЛЕНҰЛЫ,
«Қазақ» газетінің бас редакторы

2017 жылы Қазақстан латын әліпбиіне көшу туралы шешім қабылдағаны бәрімізге мәлім. Дегенмен, Мемлекет басшы-сы Қасым-Жомарт Тоқаев бұл мәселеде асығыстыққа жол бермеу керектігін бірнеше рет атап өтіп: «Жаңа әліпби бастамасы – бұл күрделі әрі шетін мәселе екенін ұмытпаған жөн. Жаңа графиканы енгізу бір күнде я болмаса, тіпті бір жылда іске аса қоятын жұмыс емес. Әйтпесе, асығыстық бүкіл мәдениетімізге және тарихи болмысымызға зиян келтіруі мүмкін. Мәселе – кирил-лицадан латын әліпбиіне аударуда емес, бұл қазақ тілі-нің ауқымды реформасы деген сөз», – деген болатын.

Осылайша, латын әліпбиіне көшу мәселесі кейінге қалдырылған еді. Бірақ, соған қарамастан бүгінгі таңда атауы латын әліпбиімен жазылған ойын-сауық орта-лықтары, дүкендер, кафелер, басқа да түрлі демалыс орындары жаңбырдан кейінгі саңырауқұлақтай қаптап кетті.

Осы ретте ертеректе әлеуметтік желіде жарияланған мына бір шағын оқиға еріксіз еске түседі. Үлкен қалада көп жылдар бойы қызмет істейтін бір азамат алыстағы туған ауылына барғанда атажұртында болып жатқан көз қуантар өзгерістерге риза болыпты. Тіпті, жаңадан салынған дүкеннің аты үш тілде – қазақша, орысша, ағылшынша жазылғанын көріп жерлестеріне: «Айна-лайындар-ау, қазақша, орысша жазғандарыңды түсі-немін. Ал, енді ағылшынша жазғандарыңа жол бол-сын?! Түкпірдегі, бір бұрыштағы біздің ауылға қандай ағылшын келеді? Кім үшін ағылшынша жазып әуре бо-лып жүрсіндер?!» – деп таңданысын білдіріпті.

Енді Тараз қаласындағы тойханалардың, дүкендер-дің атауларына назар аударыңызшы. Мәселен, «Arman hall», «Aisylan grand hall», «Astrum», «Altyn Saqa», «Silver Hall», «Duman Hall», «Qobyz ballroom», «Maryam Hall», «Daria Hall», «Grand royal», «Marat Palace», «Taraz Hall», «Grammy», «Turan Hall», «Golden Hall», «Dubai hall», «Arai Hall», «Smal», «Firkan», «Okey», «Piton», «Magnum Super», «Maxim», «Magnum Express», «Ailin», «Qyzyl Dihan», «Onyx Mobile», «Candy mall», «Yqylas», «Safia» деп тізімді әрмен қарай да жалғастыра беруге болады. Атауларын есте сақтау былай тұрсын, кез келген адамның оқуға сауа-ты жете бермейді. Егер осының барлығын латын әліп-биімен емес, кириллицамен жазса, әлгі тойханаларға тойшыл халық бармай қоя ма? Оның ішінде кейбірінің мағынасын түсіну үшін атауды ағылшыншадан қазақша-ға аударуыңа тура келеді. Соны бірден қазақша жасауға болмай ма, әлде қазақша атау таусылып қалды ма? Біз қай елде тұрып жатырмыз? Бұл не деген сорақылық? Өзге тілдерден енген кірме сөздерді, атауларды қойып жатқанда жергілікті ономастикалық комиссия мүшелері, басқа да жауапты мекемелер неге тып-тыныш көз жұмып отыра береді? Неге әлгі дүкендердің, тойханалардың, кафелердің қожайындарын «Тіл туралы» заңның талап-тарын орындауға шақырып, тиісті жауапкершілікті талап етпейді? Бұл немқұрайдылық па, әлде жігерсіздік пе? Кім-нің алдында жалтақтаймыз?

Қазақ тілі ең бай тіл дейміз. Оған күмән жоқ. Алайда, көшеге шықсаң жат сөздер өріп жүр. Орталықты «сити», сауданы «маркет» деп жазып қойған. Ол аз десеңіз дикторлардың сөзіне құлақ салыңызшы. «Пиар» дей ме, «фейк» дей ме, «кайф» дей ма, «хайп» дей ме, «спикер» дей ме, «клиент» дей ме, «бренд», «жиһад», «людоман-ия», «буллинг» және сол сияқты т.б. әйтеуір ересектер түсінбейтін, баланың басын қатыратын кірме сөздер бү-гіндері толып кетті.

Тағы бір көңіл аударарлық мәселенің бірі – тіліміздің «арабтанып» бара жатқаны. Қазіргі имамдар мен молда-лар өздерінің араб тілінен сауаттылығын көрсеткісі келіп, орынды-орынсыз араб сөздерін араластырып сөйлейтін әдет шығарды.

Ақын Ақылбек Шаяхмет: «Бір кездері орыс тілі мен әдебиетіне ден қойған зиялылар орыс тіліндегі сөздер-ді неғұрлым жиі қолданса, сауатты болып көрінетін. Сол үрдіс енді араб тілінен де бізге ауысқан сыңайлы. Өйткені, мешіттің имамдар сәресіні «сухур», бесінді «зухр», екінтіні «аср», ақшамды «магриб», ауызашарды «ифтар», рамазанды «рамадан» деп айтады. Бұл сөз-дерді біреу түсінсе, біреу түсінбейді. Керемет, құдірет деген сөздерді «муғжиза» десе, Құдайға сенімді «ақи-да» дейді. «Məhір» деген тағы бір сөз шықты. Атам за-маннан қазақта болмаған бұл дәстүрді молдалар неке сыйы есебінде жариялап жүр. Осыған дейін ел ішіндегі кейбір кісілерді «орысқұлдар» деп айтып келсек, енді «арабқұлдар» деген сөздердің пайда болуы осындай сөз қолданыстарына байланысты секілді. Тіл байлығы мол қазаққа жат сөздерден келер пайда жоқ», – дейді «Оймақтай ойлар» атты жинағында.

Соңғы кездерде елімізде өткізіліп жатқан әртүрлі, әр тақырыптағы конференциялардың, форумдардың, саммиттердің тақырыптары да кірме сөздермен қойы-латын болыпты. Мысалы, таяуда Шымкентте ұйым-дастырылған халықаралық форум «Digital Qazaqstan» деген тақырыппен өтті. Қарапайым халық аталған жиы-ның қандай мәселеге арналғанын түсіне алмай дал болды. Сөйтсек, «Цифрлы Қазақстан» деген тақырып-пен өткізілген жиын екен. Міне, осы сияқты шет тіліне «жүгіну» кейінгі кезде үрдіс алып барады. Бәлкім, бұл – бүгінгі күннің талабы шығар. Солай болсын делік, бірақ мемлекеттік тілімізді дүбара етпесек деген тілек бар. Әр нәрсенің өз орны бар емес пе? Бұл ана тілімізді кірме сөздермен байытудың бір тәсілі ме? Одан біз не ұтамыз?

Толқынды толқын, ойды ой, сөзді сөз қуады. Сәл ертеректе жерлесіміз, қордайлық белгілі әншінің айтқан мына бір пікірі есіме түсті: «Мен өзім Тараз топырағында туғанмын. Бірде достарыммен туған елге барып, қала-ның шетіндегі бір мейрамханада бас қостық. Сол ауыл-да асхана мен әжетханасын ағылшын тілінде жазып қойыпты. Содан әлгі жердің әкімшісін шақырдым. «Мына жерде қай ағылшын сенің дәретхананды таба алмай адасып жүр, қай ағылшын сенің асханаңның табалды-рығын тоздырды?», – дедім. Қазақша жазса қара жер қақ айырылып, жұтып қоярдай күйде жүр бәрі. Әлгі дәмхана әкімшісі: «Бастық, мен емеспін» деп құтылды.

Бұдан бөлек біз сауда дүкендеріне, дәмханаларға «халал» деп жазғанды сәнге айналдырып алдық. Қазақ-тың «адал» деген сөзін қолдансақ, мәртебеміз төмендеп қалатындай жағдайға жеттік. Санасыздығымыз сонша, араб, орыс, кәріс, қытайдың сөздерін жазып, өзіміздікін өзекке тепкенді жетістік санайтын болдық. Менің ойым-ша, қазақтың тілін үйрену қиын емес. Тек жоғарыдан төменге қарай бағытталған нақты іс-шаралар керек. Елімізде тұратын өзге ұлт өкілдеріне де, шетелден кел-етіндерге де қазақ тілін үйрету керек. Көшедегі жол белгілерін, дәріхана, мейрамханалардың аттарын қазақ-ша жазып қойсақ, өздері-ақ лезде біліп алады. Жан бағу үшін үйренеді. Ал біз... Жалпақшесейміз. Бізде намыс оянбай, жоғарыдағылар қара қазақтың перзенттері екендіктерін түсінбейінше тіліміз көгермейді. Өз тілін, мәдениетін қадірлете алмаған ұлтты ешкім сыйламай-ды. Тілінді менсінбегендер төрінді де, тұтас елінді де қадірлемейді». Жаны бар сөз. Неге біз әркез кері тартып тұрамыз?

Таяуда Алматы қаласына белгілі хирург-профессор ағамыз 80 жасқа толуына арналған тойына шақырды. Тойда жүзге жуық қонақтар, олардың арасында елімізге есімдері жақсы таныс зиялы қайраткерлер де болды. Бір өкініштісі, той асабасы қазақ бола тұрып, тойдың басым көпшілігін орыс тілінде өткізді. Баяғы әдетпен тағы да жан-жағыма зерделей қарасам, жиылғандардың ара-сында өзге ұлт азаматтарының саны 4-5-ден аспайды екен. Тілек, құттықтау сөз айтқандар да барынша орыс-ша немесе жартылай дүбәрә тілде сөйлеп, шынымын айтайын, тойды жұлма-жұлма етіп, жиынның берекесін кетірді. Қазақ бола тұрып, басқа тілде сөйлегенді біразы

КОЛЛАЖ: АЙНУР ҚАЙРАТБЕКҚЫЗЫ

ТІЛ ТӨҢІРЕГІНДЕГІ ТҮЙТКІЛ НЕМЕСЕ ҚАЗАҚ ТІЛІН ТОЛЫҚҚАНДЫ ПАЙДАЛАНСАҚ МӘРТЕБЕМІЗ ТӨМЕНДЕП ҚАЛА МА?

Уақыт тауып бірер сәт тарихы терең Тараз қаласының көшелерімен серуендеп көріңізші. Мүмкіндік болса оны кешкі қоңыр салқын мезгілінде аралағаныңыз жөн болар еді. Жарты миллионға жуық тұрғыны бар шаһарымыз нешебір сәулетті сауда орындарымен, кафелермен, тойханалармен, саябақтармен, дәріханалар мен шаштараздармен көз тартады. Енді солардың маңдайшаларына жазылған жазуларына зер салып, оқып көріңізші. Қазақ түгілі орыс азаматтары түсінбейтін нешебір жазуларды оқып, олардың не айтып тұрғанын түсінбей дал боласың. Неге? Өйткені, олардың басым көпшілігі ағылшын тілінде жазылған. Ол сөздің мәнін түсіне алмай қиналасың. Неге олай? Біз тәуелсіз мемлекет – Қазақстанда тұрып жатқан жоқпыз ба? «Мемлекеттік тіліміз – қазақ тілі» деп өзіміз өз еркімізбен қабылдаған Негізгі заңда (Конституциямызда) жазылған емес пе? Онда неге қазақ тілі әлі көлеңкеде тұнығып жатыр?

өздеріне дәреже, мәдениеттіліктің белгісі деп ұғатыны қынжылты. Елдің мақтанышы, ел тұтқасы болып жүрген зиялы қауымның бірі асабаға «тойды қазақша жүргіз, қарағым» деп ескертіп, ұсыныс жасамады. Қазақ тілі көлеңкеде қалып, мүсәпір халде екенін тағы да ұқтым.

Әлгі той үстінде туған көптеген ой менің жанымды жегідей жеді. Біз осы бодандықтан қашан ажыраймыз? Оған не себеп? Өз тілімізді өзіміз қадірлемесек кім қадір-лейді? Қазақ тілі қазақтарға керек болмағанды, оу, ол кімге керек? Содан кейін кімге өкпелейміз? Қазақша сөйлеуден неге қайығамыз? Неден қауіптенеміз? Тағы да тағы сұрақтар менің берекемді алды. Алматыда қазақ бола тұра қазақ тілін білмейтін, сөйлемейтіндер көп екеніне налып, олардың санасы оянбай отырғанына қынжылдым. Тойдың соңын күтпей, орнымнан тұрып кетіп қалдым...

Бізде заңдық тетіктер баршылық, бірақ соны іске асыру, жұмыс істетізу, орындау биліктің ғана емес, қоғамның да міндеті емес пе? Әрбір саналы, ойлы жанның заңды орындау міндеті деп түсінгеніміз жөн.

...Бірде облыстық аурухана жанындағы кітапханаға бас сұқтым. Келер жылдың газет-журналдарына жазылу қызу жүріп жатыр екен. Өзіме керекті газет-журналдар-ға жазылып болып, кітапханашы қызға мынадай сұрақ қойдым:

– Ұжымымыздың қызметкерлерінің 90 пайызынан астамы өзіміздің қара көз қазақтары. Бірақ, орыс тілде шығатын республикалық газеттерге жазылу едәуір көп. Оған не себеп? Сол газеттер тау-тау болып аурухана бөлімшелерінде ешкім оқимай бұрқырап бос жатыр емес пе? Неге осыған көңіл бөлмейсіздер?

– Ағай-ау, ол барлығымызға мәлім. Бірақ, бізге тап-сырыс жоғарыдан, яғни әкімшіліктің ішкі саясат бөлі-мінен келеді. Оны орындамасаң, әжептәуір сөз болады, қысымға түсесің. Содан, үндемей, берілген тапсырманы (разнарядканы) орындаймыз. Құлаққа тыныштық ке-рек, – деп жауап берді Ләззат ағынан жарылып.

Оу, сонда, кімнің не оқуын, қай тілде оқуын ішкі саяс-ат бөлімінің қызметкерлері реттеп отыруы керек пе? Га-зет пен журналдарға жазылу неге бұрынғы ескі үрдіспен жүргізілуде? Бұл саясатпен қазақ газеттерінің таралымын және оқушыларын қалай көбейтеміз? Қолдан, жасан-ды түрде өзге тілдегі – баспаларды қолдап отырғаннан не ұтамыз? Демек, бізде құлдық сана бойымызға әбден сіңіп, құлдық психологиялық жүзіеден алшақтап кетпегеніміз рас екен.

Түркі халқының мақтанышы, елжанды Ататүрік: «Әлем бізді құрметтесін десек, өз ұлтымызды және ұлттық бейнемізді алдымен біздің өзіміз бар сезіміміз, ақыл-ойымызбен, іс-әрекетімізбен құрметтеуіміз керек. Өзінің ұлттық бейнесін таба алмаған ұлттардың басқа ұлттарға жем болатынын біліп қойғанымыз жөн», – деп қадап айтқан екен.

Көшеге шығып қараңыз. Қазақша, тіпті орысша да емес, бір түсініксіз жазулар қаптап кеткен. Қытай, ағылшын, тағы басқа... Ал, көшедегі қазақ тілінде жа-

зылатын жарнама мәтіндерінің басым бөлігі қатеге толы екені бәрімізге мәлім.

Тәуелсіздік алдық, егеменділікке ие болдық деп төсімізді керіп, бөркімізді аспанға атамыз. Бірақ, отыз жыл өтсе де сөз, әрекет тәуелсіздігіне, әсіресе тіл тәуел-сіздігіне қол жеткізбей келе жатқанмызды мойындауы-мыз керек. Ең сорақысы, мәжіліс және сенат отырыстары, әр дәрежедегі республикалық алқалы жиындар, кон-ференциялар мен конгресстер осы күнге дейін басым көпшілігі орыс тілінде өтіп жатқаны барлығымызға айдан-анық. Бірен-саран шенеуніктер ғана анда-санда қазақ тіліне сүйенеді. Бүгінгі билік иелері бұл күндері «орыс тілді» және «қазақ тілді» делініп екі топқа бөлініп кетті. Таразыға салсақ, «орыс тілді» топ басым болып тұр. Олар өзінің ана тіліне шорқақ, ал ағылшын тілінде кез келген ағылшын азаматын шатастырып, сайрап тұр. Оларға не дерсің? Ана тілімізді білмей тұрып, басқа тілде бұлбұлша сайрағанынан не пайда? Ұлттық намыс, уят, ар қайда? Елін, жерін, тілін құрметтеген, жанындай сүйген авар-лық ақын Расул Ғамзатовтың «Егер ана тілім ертең өледі десе, мен бүгін өлуге дайынмын» деген сөздері түсінген адамға қандай керемет сөз?! Осындай ұлтжанды жанның біздің арамызда аз екеніне қынжылып, тілінді шайнап, күйінумен қанша уақыт жүре береміз? Қайран да қайран қазағым!.. Қазіргі бишаралықтан, ынжықтықтан қашан, қалай құтыламыз? Не амал бар? Ана тіліміз босағадан қашанғы сығалап тұра береді?

Кейде, тіпті дүкендердің, мекемелердің, кеңселер-дің, ұжымның паспортын тек қазақ тілінде жазғанымыз орынды болар деген ой келеді. Қазақ елінде тұрып неге орынды, орынсыз өзге тілде жағаластырамыз? Кім бізге «әйт» дейді? Неге әлі жалтақтықтан арыла ал-май келеміз? Білім саласындағы аралас мектептердің мәселесін де тым соза бермей, таяу жылдары шешкені-міз жөн. Аралас мектептің залалы қазақ балаларына ау-ыс әсер етуде. Ол да ойда болған жөн.

Қазақ тілінің болашағына күмәнмен қарайтын қан-дастарымыз бұрынғыдай қазақ мектептерін қойып, балаларын, немерелерін орыс мектептеріне беруде. Өйткені, орыс тілін білмейтін жастардың жоғары білімі бола тұра қазіргі өмірден орын табуы, қызметке орнала-суы өте бұлыңғыр. Билік басындағылар орыс тілін терең білмеген, орыс тілінде құжат жүргізе алмайтын оларға оскырынып қарайды, тіпті менсінбейді. Көптеген салада (медицинада, ішкі істерде, әскерде және т.б.) құжаттар, іс-қағаздары әлі тек орыс тілінде жүргізілуде. Сөйтіп ана тіліміз уақыт келе «өлі тілге» айналып кетпесе екен деген күдік сығалайды.

Әнеу бір жылдары жас балаларды үштілділікке (қазақ, орыс, ағылшын) үйретейік деген талап қойылды. Тіпті, сол жылдардағы сенатор Дариға Назарбаеваға үштілділік «тақиясыны тар болып», «балаларымызға көр-шілеріміз қытай тілін де оқытуымыз керек» деп ұсыныс бергені есімізде. Айналайындар-ау, ойласандаршы, ақыл-сезімі, ой-парасаты қалыптаспаған жас бала қалай төрт тілді меңгереді. Барлық баланың қабілеті бірдей

емес қой. Қарапайым қазаққа ана тілі тұрғанда, ағыл-шын, қытай тілі ертең керек пе? Неге соны сезінбейміз? Байқағанымыз, біздің елдің білім саласында жаңа ре-форматорлар жырытылып-айрылады. Әлгі, қазақтың «Тисе терекке, тимесе бутакқа» деп бүйректен сирақ шығарып, билікке көрініп қалғысы келген пысықайлар әртүрлі ұсыныс жасауға шебер-ақ. Әйтеуір, артын ойла-майтындар, таяз ой түietіндер бүгіндері басым болып тұр. Еріксіз ертеден, ата-бабамыздан, келе жатқан «Ит сүйек жұтарда, артына қарап жұтады» деген сөзі ойға келеді. Мына мың құбылған беймаза уақыт бізді қайда айлар екен?

Намысым менің, намысым, Қазақтың ары, нарысың! Тілің мен дінің, діліңді, Қорғай алмасаң бәрісің. Рухың биік болсыншы,

Қазағым, менің намысым! – деп кезінде «Желтоқсан желі», «Анамның тілі», «Фариза», «Толғанай» және де басқа әндерімен елге танылған, сазгер-ақын жерлесіміз Әбіірбек Тыналіев әні еске түседі.

Авардың көрнекті ақыны Расул Ғамзатовтың «Менің Дағыстаным» кітабында мынадай бір оқиға баяндала-ды: «Күндердің күнінде Парижде бір дағыстандық сурет-шіні кездестірдім. Революциядан кейін іле-шала Италия-ға оқуға кетіпті де, итальян қызына үйленіп, еліне қайта алмай қалыпты. Тау ішіндегі дәстүрге үйреніп қалған әлгі дағыстандық жігіт көпке дейін өзінің жаңа отанына үйрене алмай жүріпті. Жер жүзін талай шарлап, алыстағы бөтен елдердің жарқ-жүрқ еткен астаналарында да бо-лыпты. Бірақ, қайда барса да, туған елін аңсап, зарыққан сезім соңынан қалмай-ақ қойыпты. Осындай сезімнің бояу арқылы бейнеге қалай айналғанын көргім келді де, «өзің салған суреттерді көрсетші» деп өтіндім. Оның бір суретінің аты «Елді аңсау» екен. Суретте байырғы авар киімін киген итальянка (суретшінің әйелі) бейнеленген. Ол тау ішіндегі бұлақтың басында тұр, қолында атақты гоцатлин шеберлері нақыштап жасаған күміс құмыра. Тау баурайында қайғырып, тұнжырап тұрған авардың тас ауылы. Ауыл үстіне төніп тұрған таулар бұдан да бетер қайғырып, тұнжыраулы. Тау төбесін тұман басқан.

– Тұман, – деді суретші, – көздің жасы. Таудың бау-райын тұман басқанда, тастың тілім-тілім әжімін бойлап, мөлдір тамшы ағады ғой. Тұман – бұл мен.

Екінші суреттен тікенек бұтаның басында отырған құсты көрдім. Ал, бұта болса, жалаңаш тасты қақ жа-рып шығып, өсіп тұр. Құс сайрап тұр да, оған өз үйінің терезесінен қайғылы бір тау қызы қарап тұр. Менің су-ретке назар аударғанымыз байқап қалды да:

– Бұл аварлардың көне аңызының желісі бойынша салынған сурет, – деп тұсіндірді суретші.

– Қандай аңыз бойынша? – Құсты ұстап ап, торға қамап қойыпты. Торға түскен құс күні-түні бірдей: «Елім, елім, елім, елім, елім», – деп еңкілдей беріпті... Соңғы жылдар бойы тап осылай еңкілдеп-қақсап жүрген мен сияқты... Құс иесі ойлап-ты: «Мұның елі қандай екен, ол қайда болды екен? Мүмкін, мұның елі жұмақтағы ағаш өсіп, жұмақтағы құс мекендейтін гүл жайнаған тамаша бақ секілді шығар. Мен осы құсты далаға қоя берейін де, оның қай жаққа ұшып кеткенін көрейшін. Сонау алыстағы ғажап елдің жолын көрсетсін маған» деп ойлап, тордың қақпағын ашып, құсты босатып жіберіпті. Құс он қадам ұшып ба-рыпты да, жалаңаш тасты қақ жарып, өсіп тұрған тікенек бұтаға қоныпты. Осы бұтаның жапырағының арасында оның ұясы бар екен. Мен де өз еліме, өзімді-өзім қама-ған тордың терезесінен қарап жүрмін ғой, – деп аяқтады әңгімесін суретші.

– Елге неге қайтқыңыз келмейді? – Кеш қой. Кезінде туған жерімнен жанып тұрған жас жүрегімді алып кетіп едім. Енді еліме қаудыраған қу сүйегімді қайтаруға ақым бар ма менің? Парижден оралысымен, әлгі суретшінің туған-туысқандарын іздеп, тауып алдым. Таңғалғаным сонша, оның шешесі әлі тірі екен. Суретшінің туған-туысқандары шатырсыз тоқал тамға жиналып алып, өздерінің елден безіп кеткен, туған жерін жат жерге айырбастап жіберген ұлы жайындағы әңгімемді күңіреніп, қайғы-қасіретпен тыңдады. Бірақ, маған ұлына кешірім еткен секілді болып көрінді. Олар оның тірі жүргеніне қуанды ма, қалай, әйтеуір кенеттен шешесі:

– Сендер аварша сөйлестіндер ғой? – деп сұрады ме-нен.

– Жоқ. Біз тілмаш арқылы сөйлестік. Мен – орысша, ал сенің балаң – французша.

Ұлының өлгенін жаңа ғана естігендей боп, суретші-нің шешесі бетін қара орамалмен жауып ала қойды. Үй-дің шатырын тырсылдатып, далада жаңбыр жауып тұр. Біз Аварда тұрмыз. Ал, жердің екінші жағында, Париж-де Дағыстанның адасқан ұлы да, мүмкін дәл осы сәтте жаңбырға құлақ салып отырған шығар... Біраз үндемей отырғаннан кейін, суретшінің шешесі айтты: – Сен қателестін, Расул, менің ұлым баяғыда өліп қалған. Сенің көргенің – менің ұлым емес. Менің ұлым өзім үйреткен, авар анасы үйреткен тілді ұмытуға тиіс емес!».

P.S. Авардың ұлы авар анасы үйреткен тілді ұмытуға тиіс емес екен. Қазақтың ұлы ше? Ол үшін қазақтың ана сы қазақ тілінде сөйлеуі керек шығар, балкім?..

Жаңа қабылданған Конституциямыздың 7-бабын-да «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік тіл – қазақ тілі» деп айқын етіп жазылған. Қазақ тілі – мем-лекеттігіміздің негізі, елдігіміздің айғағы. Ол – ұлттың рухани болмысын айқындайтын басты құндылық. Мем-лекеттік тіл – ел Тәуелсіздігінің тірегі. Оны дамыту мен қоғам өмірінің барлық саласында кеңінен қолдану – елдің ұлттық бірегейлігі мен ішкі тұрақтылығын сақтау-дың және рухани өркендеудің негізі. Қазіргі жаһандану дәуірінде көптеген ұлт пен халықтың ана тілі ақпараттық кеңістіктегі бәсекеге қабілетсіздік салдарынан қолданыс аясынан шығып қалу қаупімен бетпе-бет келіп отыр.

Қазіргі кезде елімізде қалыптасқан тілдік ахуал, мем-лекеттік органдар мен мекемелерде іс жүргізде қазақ және орыс тілдерінің қолданылуы туралы жоғарыда айтылған мәселелер ел арасында кеңінен насихатталуы керек. Мемлекеттік тілдің қолданылуына тек заңмен ғана емес, қоғамдық сана арқылы да сұраныс туындауға тиіс. Өкінішке қарай, кей азаматтар қазақ тіліне тек ресми та-лап ретінде, қажет болмаса қолданылмайтын тіл ретінде қарайды. Бұл көзқарас тілдің күнделікті өмірдегі беделі-не кері әсерін тигізуде.

Мәселе тек тіл үйретуде емес, тілге деген қажеттілік пен құрметті қалыптастыру. Бұл – отбасыдан, бала-бақшадан, көше мәдениетінен басталатын кешенді үдеріс.

Қазақ тілінде сапалы әрі тартымды медиа өнім-дердің тапшылығы, әсіресе жастар арасында тілдік қызығушылықты төмендетіп отыр. Жасөспірімдердің көпшілігі орыс немесе ағылшын тіліндегі контентті тұтынуды қалыпты санайды. Бұл – тілдік орта әлсіздігін көрсетеді. Сондықтан, мемлекеттік тілді дамыту – тек мәдени немесе саяси мәселе емес, ұлттық болашағы үшін жүзеге асуға тиіс стратегиялық міндет екенін естен шығармауымыз керек. Қазақ тілін қадірлеу – өткенге құрмет, болашаққа қамқорлық.

Осы біз бүгінгі мақалада көтерген мәселе тиісті органдардың – тілдерді дамыту және ономастика бөлімдері мен комитеттерінің қызметкерлерінің ойында жүрсе артық болмас еді.

Сағындық ОРДАБЕКОВ,
медицина ғылымының докторы, профессор,
Жамбыл облысының Құрметті азаматы

ТАРАЗ

АЛМАТЫ МЕН ЛАНГАВИ АРАСЫНДА ӘУЕ ҚАТЫНАСЫ АШЫЛАДЫ

Көлік министрлігі халықаралық бағыттар желісін кеңейту және қолданыстағы бағыттар бойынша рейстер санын арттыру жұмыстары жалғасып жатқанын хабарлады.

Осыған орай, 2026 жылғы 25 желтоқсаннан бастап «Air Astana» әуе компаниясы Алматы – Лангкави (Ма-лайзия) бағыты бойынша тікелей маусымдық рейстерді орындауды жоспарлап отыр. Рейстер аптасына үш рет «Airbus A321neo» әуе кемелерімен жүзеге асырылады.

Жаңа бағыттың ашылуы Қазақстанның халықаралық әуе қатынасын кеңейтуге және Малайзиямен туристік байланыстарды дамытуға ықпал етеді.

Әрбір кітап – жаңа әлемге бастайтын есік болса, кітапхана – сол әлемдердің кілтің ұсынатын білім ордасы. Мұнда келуші тек кітап оқып қана қоймай, дүниетанымын кеңейтіп, ой-өрісі мен сана-сезімін байытады, қиялына қанат бітіріп, жүрегіне асыл құндылықтарды ұялатып, рухани кемел тұлғаға айналады. Алайда, цифрлық дәуірдің қарқынды дамуы бұл ұғымды түбегейлі өзгертіп келеді. Бүгінде әлемнің көшбасшы елдерінде кітапхана енді белгілі бір қабырғамен не ғимаратпен шектелмейді. Ол метро бекеттерінде, сауда орталықтарында, әуежайларда, теміржол вокзалдарында, университеттер мен қоғамдық кеңістіктерде бой көтеріп, оқырманға тәуліктің кез келген уақытында қызмет көрсете алатын заманауи мәдени-ағартушылық орталыққа айналды.

Осындай түбегейлі өзгерістің айқын көрінісі – озық үлгідегі автономды өзіне-өзі қызмет көрсету кітапханасы. Әлемдік тәжірибеге көз жүгіртсек, бұл үрдіс әлдеқашан орныққан. Әр ел бұл жүйені өз қажеттілігіне қарай дамытып, қызықты тәжірибелер қалыптастырды. Мысалы, Сингапур автономды кітапханаларды цифрлық технологиямен ұштастыруда ерекше жетістікке жетті. Мұнда кітаптарды беру мен қабылдау толық автоматтандырылған. RFID технологиясы кітаптарды санаулы секундта рәсімдеуге мүмкіндік береді, ал автоматты сұрыптау жүйелері қайтарылған кітаптарды өз бөлімдеріне бөліп орналастырады.

Кейбір кітапханаларда алдын ала тапсырыс берілген кітапты смарт-локерден тәуліктің кез келген уақытында алуға болады. Пайдаланушы мобильді қосымша арқылы кітапқа тапсырыс береді, жүйе дайын болған кезде хабарлама жібереді, ал оқырман арнайы код арқылы кітабын алып кетеді.

Бұл тәжірибе уақытты үнемдеп қана қоймай, кітапхана қызметкерлерінің жұмысын да жеңілдетеді. Олар техникалық рәсімдерге емес, оқырмандармен жұмысқа, мәдени іс-шараларды ұйымдастыруға және ақпараттық қызметке көбірек көңіл бөле алады.

Ал, Оңтүстік Кореяда автономды кітапханалар метро бекеттерінде, теміржол вокзалдарында, университеттерде және сауда орталықтарында орналасқан. Мұндай шешім адамдардың күнделікті қозғалыс бағытын ескере отырып қабылданған. Мысалы, жұмысқа бара жатқан адам таңертең кітап алып, кешке қайтаруы немесе керісінше бірнеше күнге алып кетуі мүмкін.

Германияда автономды кітапхана жүйесі кітаптарды өздігінен алу және қайтару терминалдарымен ғана шектелмейді. Кейбір қалаларда кітапхана жабық кезде де жұмыс істейтін кітап қабылдау құрылғылары орнатылған. Сонымен қатар, алдын ала брондалған кітаптарды смарт-локерлерден алуға болады.

Егер осыдан жиырма-отыз жыл бұрын кітапхананың болашағын болжаған болсақ, көпшілік оның негізгі міндеті өзгермейді деп ойлар еді. Алайда, технологияның қарқынды дамуы кітапхана ұғымын түбегейлі жаңартты. Бүгінде әлемнің көптеген елінде кітапхана дәстүрлі түсініктен арылып, тәулік бойы қолжетімді, цифрлық технологиялармен жабдықталған әрі оқырманға барынша ыңғайлы қоғамдық кеңістікке айналып келеді. Бұл өзгерістің негізінде «кітапхана пайдаланушыға бейімделуі тиіс» деген қағида жатыр. Бұрын оқырман кітапхананың жұмыс уақытына бейімделсе, бүгін кітапхана оқырманның өмір салтына икемделіп келеді.

Автономды кітапханалардың қоғамдағы рөлі тек кітап берумен ғана шектелмейді. Кейде олар адамдар арасындағы күтпеген байланыстардың басталуына да себеп болады. Мәселен, 2026 жылы АҚШ-тың Вашингтон қаласындағы Little Free Library шағын қоғамдық кітапханасында ерекше оқиға тіркелді. Кітаптардың бірінің арасынан 2003 жылы жазылған қолжазба хат табылды. Онда әжесі немересіне туған күніне арналған жүрекжарды тілегін жазған екен. Кітапты алған оқырман хаттың иесін әлеуметтік желілер арқылы іздеп тауып, 23 жылдан кейін оны өз иесіне қайтарды. Осы оқиға екі бейтаныс адамның танысып, кейін достық қарым-қатынас орнатуына себеп болды. Бұл мысал автономды кітапханалардың тек кітап алмасу орны ғана емес, адамдарды жақындастыратын, ұрпақтар арасындағы рухани байланысты сақтайтын мәдени кеңістік екенін айқын көрсетеді.

Кітапхана дегенде көз алдымызға үнсіздікке тұнған кең зал, қатар-қатар тізілген кітап сөрелері, ескі кітаптың өзіне ғана тән жұпар иісі, білімге құштар оқырман мен жылы жүзді кітапханашы елестейді. Бұл – өткеннің даналығы мен бүгіннің танымы тоғысқан, ұрпақтан ұрпаққа жалғасқан рухани қазына сақталған қасиетті мекен.

КІТАПСҮЙЕР ҚАУЫМҒА ТАРТУ: АВТОНОМДЫ КІТАПХАНАЛАР ДӘУІРІ

Қазақстанда бұл бағыттағы алғашқы жүйелі тәжірибені Алматы қаласы Орталықтандырылған кітапханалар жүйесі жүзеге асырды. 2024 жылғы 21 наурыз айында Астана қаласында өткен халықаралық «Наурыз фестивалі» аясында Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевқа автономды өзіне-өзі қызмет көрсету кітапханалары таныстырылып, 2024 жылдың аяғы мен 2025 жылдың басында Алматы қаласында біртіндеп іске қосыла бастады. Бұл бастама кітапхана қызметін цифрландыруға, тұрғындарға сапалы әрі қолжетімді қызмет көрсетуге және кітап оқу мәдениетін жаңа деңгейге көтеруге бағытталған маңызды жобалардың бірі болды.

Бүгінде отызға жуық автономды өзіне-өзі қызмет көрсету кітапханалары іске қосылды. Олар метро бекеттерінде, сауда және ойын-сауық орталықтарында, жоғарғы оқу орындарында және басқа да қоғамдық орындарда орналасқан. Мұндай орындардың таңдалуы кездейсоқ емес. Бұл – күн сайын мыңдаған адамның жүріп өтетін бағыттары. Осы арқылы кітапхана қызметі тұрғындарға бұрынғыдан да қолжетімді бола түсті. Автономды кітапхананың айлық көрсеткіштері 500 кітап, 300 жаңа оқырманды құрайды.

Автономды кітапхана автоматтарының негізгі ережелері мынадай: Пайдаланушы электрондық оқырман билеті арқылы қажетті кітапты өздігінен рәсімдеп алып, оқып аяқтағаннан кейін оны қаладағы кез келген автономды кітапханаға қайтара алады. Жүйенің негізінде кітап қорын автоматты түрде есепке алуға мүмкіндік беретін RFID технологиясы қолданылады. Бұл қызмет көрсету уақытын қысқартып, кітап қозғалысын тиімді басқаруға жағдай жасайды.

Алматы қаласы бойынша автономды кітапханалардың мекенжайы:

- Sputnik («Мамыр-1» шағын ауданы, 8 а);
- Аtakent Mall (Тимирязев көшесі, 42 к3);

- Asia Park (Пайымбек даңғылы, 514 а);
- Globus (Абай даңғылы, 109 в);
- Almaty Mall (О.Жандосов көшесі, 83);
- Forum (С.Сейфуллин даңғылы, 617);
- Dostyk Plaza («Самал-2» ықшам ауданы);
- Жастар комьюнити-орталығы (Медеу ауданы, Ха-лиуллин көшесі, 140/5);
- Жастар комьюнити-орталығы (Түріксіб ауданы, «Жас Қанат» шағын ауданы, 49 а);
- Жастар комьюнити-орталығы (Алатау ауданы, «Саялы» шағын ауданы, 73);
- Жастар комьюнити-орталығы (Алмалы ауданы, А.Байтұрсынов көшесі, 22 к1);
- Жастар комьюнити-орталығы (Жетісу ауданы, Се-ріков көшесі, 6 а);
- Коворкинг «SAIL» (Гагарин даңғылы, 124);
- Абай атындағы республикалық мамандандырыл-ған дарынды балаларға арналған мектеп-интернаты (Асқаров көшесі, 47);
- №27 гимназия (№5 шағын ауданы, 8 6);
- №97 мектеп-гимназия (№1 шағын ауданы, 76 а);
- Халықаралық ақпараттық технологиялар универси-теті (Манас көшесі, 34/1);
- Қ.Сәтбаев университеті (Қ.Сәтбаев көшесі, 22);
- Алматы технологиялық университеті (Фұрқат көше-сі, 348/4);
- Қазақстан Темір Жолы (Н.Назарбаев даңғылы, 127);
- Қоғамдық даму орталығы (Қожамқұлов көшесі, 77, 2-қабат);
- Alatau creative hub («Нұркент» шағын ауданы, 5/11, 2-қабат);
- «Райымбек батыр» бекеті;
- «Жібек Жолы» бекеті;
- «Алмалы» бекеті;
- «Абай» бекеті;

КІТАПХАНАШЫ – АҚПАРАТ ДӘУІРІНДЕГІ БІЛІМ НАВИГАТОРЫ

тұрады: Бұл ақпарат қайдан алынған? Авто-ры кім? Дерек қаншалықты сенімді? Ғылыми жұмысқа пайдалануға бола ма? Дәйексөзді қалай рәсімдеу қажет? Осы сұрақтардың барлығы қазіргі кітапханашының кәсіби міндетімен тығыз байланысты.

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің Сералы Қаниев атындағы ғылыми кітапханасында жұмыс істей жүріп, мен оқырман мен кітапхана арасындағы байланыстың қаншалықты маңызды екенін күн сайын байқап келемін. Кітапханаға келетін әр оқырманның мақсаты әртүрлі. Бір студент дипломдық жұмысына қажетті әдебиетті іздейді. Екіншісі ғылыми мақалаға дерек жинайды. Үшіншісі сабаққа дайын-далады. Тағы бірі көркем әдебиет арқылы рухани әлемін байытқысы келеді. Ал, кей-бірі тыныш ортада отырып, өз ойымен жұ-мыс істеу үшін кітапхананы тандайды. Әр оқырманның сұранысы әртүрлі болғаны-мен, барлығына ортақ бір қажеттілік бар. Ол – дұрыс бағыт. Кітапханашының жұмысы дәл осы тұста басталады. Кейде оқырманның не іздеп отырғанын оның сұрағынан ғана емес, әңгімесінен аңғаруға тура келеді. Кей-де студент нақты кітаптың атауын білмейді, тек өзіне қажетті тақырыпты айтады. Мұн-дай жағдайда кітапханашы оның сұранысын түсініп, қажетті ақпаратқа бастайтын жолды көрсетуі керек.

Бұл – жай ғана қызмет көрсету емес. Бұл – адамға білім іздеу мәдениетін үй-рету.

Бүгінгі кітапхана оқырманды тек кітап-пен қамтамасыз етумен шектелмеуі тиіс. Ол адамның білім алуына, ізденуіне және өзара қарым-қатынас жасауына жағдай жа-сайтын орта болуы керек. Сералы Қаниев атындағы ғылыми кітапхананың кеңістігі де осы талаптарға жауап беруге бағытталған. Мұнда ашық қор ретінде жаңа технология-лармен жабдықталған үлкен оқу залдары, конференц-зал, академиялық жазылым ор-талығы, компьютерлік зертхана, жеке және топтық жұмыс орындары (тыныш аймақ), демалыс бөлмелері, ана мен бала бөлмесі, кафетерий және музей орналасқан. Бір

қарағанда, бұлардың барлығы кітапхана ұғымына тікелей қатысы жоқ сияқты көрінуі мүмкін. Бірақ, тереңірек қарасақ, олардың барлығы бір мақсатқа – білім алушыға қолайлы интеллектуалдық орта қалыптас-тыруға қызмет етеді. Студент жеке жұмыс істей алады. Топпен жоба дайындайды. Конференцияға қатысады. Ғылыми жұмы-сын жазады. Қажетті ақпаратты іздейді. Оқытушымен пікір алмасады. Семинар мен тренингтерге қатысады. Яғни, кітапхана – үнсіздік пен сөрелер ғана емес, ой мен идея тоғысатын кеңістік.

Ақпараттың қолжетімділігі артқан сайын академиялық адалдықтың маңызы да кү-шейіп келеді. Қазір кез келген мәтінді ин-тернеттен табуға, дайын ақпаратты көші-руге, тіпті жасанды интеллект көмегімен мәтін құрастыруға мүмкіндік бар. Бірақ, дайын ақпаратты пайдалану мен оны өз еңбегіндей көрсету – екі бөлек мәселе. Ғылымда әр автордың еңбегіне құрмет болуы керек. Біреудің ойын пайдалансаң, дереккөзін көрсету – мәдениет. Автордың сөзін бұрмаламау – жауапкершілік. Өзгенің еңбегін иемденбеу – адалдық. Сондықтан, академиялық адалдық – тек университет ережесі емес. Ол болашақ маманның кәсіби мәдениетін қалыптастыратын маңызды құн-дылық. Кітапханада осы бағытта кеңес беру, семинарлар мен тренингтер өткізілуде.

Студентке кітап тауып беру – бір міндет болса, сол кітаптағы ақпаратты ғылыми жұмыста дұрыс қолдануды үйрету – одан да маңызды міндет.

Бүгінгі қоғамды жасанды интеллект тақырыбынсыз елестету қиын. Жасанды интеллект көптеген процесті жеңілдетіп, ақпарат іздеуге, мәтін құрастыруға, идея ұсынуға мүмкіндік беріп отыр. Оны білім алу мен ғылыми ізденісте тиімді қолдануға бола-ды. Бірақ, бір нәрсені ұмытпауымыз керек: технология адамның сыни ойлау қабілетін алмастырмауы тиіс. Жасанды интеллект бер-ген жауаптың бәрі шындық болмауы мүмкін. Ол қателесуі, ескірген ақпарат ұсынуы не-месе деректі дұрыс түсіндірмеуі ықтимал. Сондықтан, бүгінгі студентке «ақпаратты

тап» деу жеткіліксіз. Оған «ақпаратты тек-сер», «салыстыр», «дереккөзін анықта», «ой елегінен өткіз» деп үйрету қажет. Міне, осы жерде кітапханашының жаңа рөлі айқын-дала түседі. Бүгін кітапханашы технология-мен бәсекелес емес. Керісінше, техноло-гияны дұрыс пайдалануға бағыт беретін маман. Жасанды интеллект ақпаратты ұсынуы мүмкін. Бірақ, оның қаншалықты сенімді екенін анықтау, қажетті деректі таңдау және оны ғылыми тұрғыда дұрыс пайдалану – адамның жауапкершілігі.

Ақпарат дәуірінде кітапханашының өзі де үнемі білімді жетілдіріп отыруы керек. Жаңа технология, электрондық ресурстар, ғылыми дерекқорлар, цифрлық каталогтар, академиялық жазылым, ақпараттық сауат-тылық, жасанды интеллект – мұның барлы-ғы қазіргі кітапханашының кәсіби әлемінің бір бөлігіне айналды.

Бүгінгі кітапханашы кітап қорын білуі, ақпаратты іздеуді, цифрлық технология-ны меңгеруі, оқырманмен дұрыс қарым-қатынас жасай білуі, ғылыми ізденістің ерекшелігін түсінуі, академиялық адалдық қағидаларын білуі керек. Яғни, кітапхана-шы – өзі де өмір бойы білім алатын ма-ман. Мысалға – мен, осы кітапханада 26 жыл қызмет атқарып келемін және әр жаңашылдыққа ашық болып, өз кәсіби қа-білеттерімді шыңдап отырамын.

Оқырманға жол көрсету үшін алды-мен өзіңнің жолыңды анық білуің қажет. Кітапхананың ең үлкен құндылығы – адам. Кітапханадағы ең үлкен құндылық кітаптың өзі ғана емес. Ол – оқырман. Өйткені, кітаптың құндылығы оны оқытын адам болғанда ғана ашылады. Сондықтан, кітапханашының еңбегінің мәні де кітап пен адамды кездестіруде жатыр. Бір сту-дент кітапханаға алғаш келгенде қажетті ақпаратты қалай іздеу керектігін білмеуі мүмкін. Уақыт өте келе ол дерекқормен жұмыс істеуді, ғылыми әдебиетті таңдауды, ақпаратты саралауды үйренеді.

Бәлкім, бүгін кітапханадан іздеген бір ғана мақаласы ертең оның ғылыми жобасы-на негіз болар.

- «Байқоңыр» бекеті;
- «Мұхтар Әуезов» бекеті;
- «Алатау» бекеті;
- «Сайран» бекеті;
- «Мәскеу» бекеті.

Автономды кітапханалар қоры әр жастағы оқыр-мандардың сұранысына, талғамы мен ізденісіне сай қалыптастырылған. Сөрелерде қазақ және әлем әде-биетінің классикалық шығармаларымен қатар қазіргі авторлардың еңбектері, балалар әдебиеті, ғылыми-көпшілік және танымдық басылымдар ұсынылады. Қор тұрақты түрде жаңартылып, оқырмандардың қызығу-шылығына сай толықтырылады.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2026 жылғы 16 мамырдағы №1279 «Кітап оқу мәдениетін дамы-ту және зерделі ұлт қалыптастыру жөніндегі шаралар туралы» Жарлығында кітап оқу мәдениетін дамыту мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі ретінде айқындалды. Аталмыш құжатта халықтың, әсіресе бала-лар мен жас буынның кітап оқуға деген қызығушылы-ғын арттыру, заман талабына сай жаңа үлгідегі кітап-ханалар мен қоғамдық кеңістіктер орнату, озық цифрлық құралдарды кеңінен енгізу, бірыңғай Ұлттық цифрлық кітапхана алаңын қалыптастыру және кітап-хана инфрақұрылымын түбегейлі жаңғырту міндеттері жүктелген. Бұл бастамалардың барлығы қоғамның зияткерлік әлеуетін арттыруға, саналы да зерделі ұлт қалыптастыруға бағытталған.

Алматы қаласында жүзеге асырылған автономды өзіне-өзі қызмет көрсету кітапханалар жобасы – еліміз-дегі кітапхана ісін түбегейлі жаңғыртудың маңызды қадамы. Бұл тәжірибе технология мен мәдениетті ұш-тастыра отырып, кітапхананың жаңа бейнесін қалып-тастыруға мүмкіндік берді.

Анар КӨШЕРБАЕВА,
Алматы қаласы Орталықтандырылған кітапханалар жүйесінің Ұйымдастыру және стратегиялық жоспарлау қызметі басшысының орынбасары

Бәлкім, бүгін оқыған бір кітабы болашақ мамандығын таңдауға әсер етер. Бәлкім, кітапханашының бір ауыз кеңесі оның зерттеушілік жолына бағыт берер. Кітапханашы еңбегінің ең үлкен нәтиже-сі – осындай сәттерде.

Қоғам өзгерген сайын кітапхана да өзге-реді. Бірақ, оның басты мақсаты өзгермей-ді – адамға білімге апаратын жол көрсету.

Кеше бұл жол кітап сөрелерінің арасынан басталса, бүгін ол электрондық каталогтан, ғылыми дерекқордан, академиялық жазы-лым орталығынан, цифрлық платформадан басталуы мүмкін.

Ал, сол жолдың қайсысын таңдау керек-тігін түсіндіретін маман қажет.

Ол – кітапханашы.

Сералы Қаниев атындағы ғылыми кітап-ханада күн сайын жүзеге асып жатқан әрбір кеңес, әрбір семинар, әрбір тренинг, әрбір ғылыми ізденіс – білімге жасалған бір қадам.

Кітапханашының міндеті – кітапты оқыр-манға жеткізу ғана емес. Оның міндеті – оқырманды білімге жеткізу. Ақпарат көбей-ген заманда бұл – аса үлкен жауапкершілік. Сондықтан, кітапханашы – өткеннің маманы емес. Ол – бүгіннің де, болашақтың да ма-маны.

Кітапханашы – ақпарат дәуіріндегі білім навигаторы.

Гүлдана ҚАЛИЕВА,
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің Сералы Қаниев атындағы ғылыми кітапхананың жетекші кітапханашысы

■ МЕНІҢ ЖУРНАЛИСТИКАДАҒЫ АЛҒАШҚЫ ҰСТАЗЫМ

Ол кезде мен қазіргі Түркістан облысы-на қарасты Дербісек ауылындағы Елшібек батыр атындағы орта мектебінің оқушысы едім. Әке-шешем жергілікті Ленин колхозы-ның орталығынан едәуір шалғайда жатқан Ащықұдық фермасында қой бағатын. Бір отардағы мыңға жуық қоғам малына жыл он екі ай қарау оңай ма? Ерте көктемнен ақ қар-көк мұзды қыс айына дейін науқанды жұмыс бірінен кейін бірі тынымсыз жалғасып жатады. Жауапкершілігі жетерлік шаруадан қолдары тие бермейтін.

Бауыр еті балаларын да амалсыздан ауылдағы жалғыз мектеп-интернатқа беретін. Ата-анамызды қаншалықты сағынсақ та сонда жатып оқитынбыз. Тәрбие орнының жетекшісі Дәрібай ағамыз бізге өз ұл-қыздарынан кем қарамайтын. Алайда, қайран әкем-ай десеңізші, орайы келген сәтте астындағы атын желдіртіп отырып, анамның салып берген жылы жұмсағын екі қоржынның басын толтырып, маған келіп тұратын. Оның келуі біз үшін үлкен мереке-тін. Әрі үйдің қолдан жасалған дәміне не жетуші еді. Құрт пен ірімшік, сүрленген еттің иісі танауынды жарады емес пе.

Бір ғажабы, интернаттағы балалардың бәрі де сабақты жақсы оқитын. Бейім-қабілеттері де ұстаздары мен тәрбиешілерді тәнтгі етпей қоймайтын. Кітапханаға жаңадан түсетін кітаптар мен түрлі басылымдардың әрбір сандарын жібермейтінбіз. Ол уақытта жергілікті «Қызыл Ту», облыстық «Оңтүстік Қазақстан», республикалық «Қазақстан пионері» газеттерінің ауылдағы кішкентай оқырмандары едік. Әзім әдебиет пәнін шексіз жақсы көретінмін. Ол бір жағы үнемі ізденіс үстінде жүретін кезінде Алматыдағы жоғары оқу орнында тиянақты білім алған Жолдас Бердішевтің арқасы.

Ұмытпасам бесінші сыныптамын. Бір күні аспазымыз, неміс қызы Ольга Франк жөнін-де «Асы дәмді аспазшы» деген тақырыппен шағын мақала жаздым да, конвертке мұқият салдым. Сөйтіп, оны аудандық газеттің ме-кенжайы көрсетілген Сарыағаш қаласына жібердім. Ол көп өтпей әлгі басылым бетін-де жарық көрді. Сол шақтағы қуанышымды тілмен айтып жеткізе алмаспын. Бүкіл білім ордасының мұғалімдері мен шәкірттері тегіс құлағдар болыпты. Осылайша, ауылдың тіл-ші баласы атанып шыға келдім.

Келесі жылы болса керек. Әйтеуір жаңа оқу жылы басталған кез болатын. Бір күні ауданнан «Редакция келіп кет» деген хат алдым. Соңына газеттің бөлім меңгерушісі, КСРО Журналистер Одағының мүшесі Тәңір Нұржанов деп жазылғпты.

Әрине, бастапқыда қатты толқыдым. Өйткені, бұрынды-сонды тірі журналисті кезім көріп пе, қанша қобалжысам да «Қызыл Ту» газетінің кеңсесі орналасқан ғымараттың табалдырығын имене аттадым. Ол жерде бірнеше бөлмелер бар екен. Әр-қайсысының есігінде бас редактордан бастап барлық бөлімдер мен қызметкерлердің аты-жөндері әдемі әріптермен жазылыпты. Ұзын дәлізді жағалап жүргенде басылым-нан фамилиясын жиі оқитын Тәңір ағаның есімі кезіме бірден түсті. Есігін жайлап тықылдаттым. Арғы жақтан «Бұл кім екен, ұялмай кіре бер» деген құлаққа жағымды дауыс естілді. Ішке ендім. Шаш қойысы өзіне ерекше жарасқан жылы жүзді кісі қарсы алып, жанына отырғызды. Бөлмедегі ұшқан шыбынның ызыңы естілердей үнсіздіктен кейін әлгі аға әңгімесін бастап кетті. «Мен өзінді арнайы шақыртып едім. Қысылмай сұрағыма жауап бер, Дербісек ауылының біз білмейтін жаңалықтары болса айта отыр» деді.

Үйден шыққандағыдай емес, өзімді еркін сезіне бастадым. Журналистер де өзге жұрттың мұң-мұқтажын жалықпай тыңдай білетін, оқығаны мен тоқығандары мол, киімді талғаммен киетін, өте ұқыпты, ішкі мәдениеттері жоғары, ақжарқын мінезді жандар екендігіне көзім айқын жетті.

Тәңір аға егер ұдайы ізденіп, көркем әдебиеттерді көп оқисам, түбі өзімнен жа-ман тілші шықпайтындығына сенім білдіріп, ақ батасын берді. Осы жолы газет редак-торының орынбасары Кәрім Әзімбаев, бел-гілі жазушы Жақыпбек Ашевше және басқа да әріптестерім таныстырды. Олардан қанша тағылымды ақыл-кеңестері мен қазақ жур-налистикасының бейтаныс қырлары мен сырлары, кейіпкерлермен қарым-қатынас жасаудағы әдептер, тақырыптарды таңдау мен ашу, оқырмандарды толғандыратын өзекті мәселелер, мамандықтың өзге кәсіп-терден айырмашылығы мен жауапкершілігі туралы құнды пікірлерін естідім.

Осы жолы әлі мектептің жоғары сынып оқушысы болсам да көп жайды көңіліме түйдім. Болашағыма баға жетпес бағдар алдым. Баспасөздің әліппісесінен дәріс тың-дағандай үлкен әсерге бөлендім.

■ ЖАРҚЫН БЕЙНЕСІ МӘҢГІЛІК ЖАДИМДА

Содан бергі өмірім аудандық газет-пен тығыз байланыста болды. Штаттан тыс тілші ретінде үздіксіз қалам тартып тұрдым. Сарыағашқа жолым түскен сайын міндетті түрде редакцияға соқпай кетпейтінмін. Тә-кең қалыптасқан әдет бойынша жарқырап, тәлімгер ретінде білгенін үйретуден ешқа-шан бас тартқан емес. Әскерден келген соң Қазақ мемлекеттік университетінің журна-листика факультетіне түсер кезде редакция атынан кепілдеме беруге себепкер болды.

Редактордың орынбасары Равиль Мамаев та елгезек, адамгершілігі мол азамат-ты. Жоға-ры оқу орнына қажетті құжаттың мәтінін алдындағы үйреншікті машинкасымен әп-сәтте тарсылдатып басып, мөр басылған қағазды қолыма ұстатты. Сөйтіп, маған мамандық таңдаудағы сапарыма сәттілік тіледі.

«Өмір-өзен» деседі. Ол рас. Адамның ғұмыры қамшының сабындай өте қысқа. Қас-қағым ғана екен. Бүгінгі әңгімеме алтын арқау болып, өле-өлгенше сыйласқан Тәңір ағамыздың жарқын бейнесі менің жүрегім-де мәңгілік сақталары даусыз. Оның тұлға-

дарынды қаламгерлердің тәлімгері

ТӘҢІР НҰРЖАНОВТЫҢ ТУҒАНЫНА – 100 ЖЫЛ

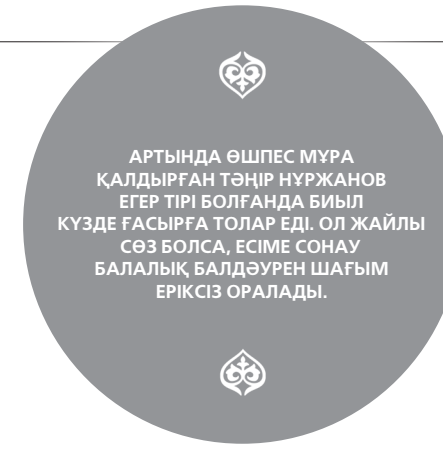
лық келбетін, адамгершілік асыл қасиетін, кәсібіне шексіз адалдығын, бауырмалдық, кісілік, мейірбандық қырлары оның ізін басқан жастарға қай жағынан алсақ та ғиб-рат.

Сонымен оны оқырмандарға кеңірек таныстыру үшін сонау өткен кезеңге шолу жасағаным жөн секілді. Болмысы бөлек тұлға Тәкең мағыналы тіршілік кешті. Болашақ журналистер тағылым алар ру-хани мұралары өз алдына бөлек әңгіме. Кестелі тілмен өрнектелген очерктері, Сары-ағаш өңірінің жасампаз еңбек адамдарын өзек еткен және ой салар сараптамалық мақалаларын замандастары мен жерлестері ұмыта қойған жоқ.

Өткен шаққа көз жіберетін болсақ, қазақ журналистикасының ардагері сонау 1926 жылы 15 қыркүйекте Түркістан облысы-на қарасты Бауырлас өзбек ағайындармен көршілес жатқан Сарыағаш ауданының Алғабас деп аталатын киелі мекенде жарық дүние есігін ашты. Оның тұрғыластары өмірдің ащы-тұщысын бір кісідей бастан өткерді. Наубет жылдардың тауқыметін көз-бен көріп, ашаршылықта бір үзім нанның қадыр-қасиетін жастайынан жудырықтай жүректерімен сезінді. Бұғанасы қатпай жа-тып, еңбекке ерте араласты. Сөйтіп, он төрт жасында жергілікті колхоздың есеп-қисабына араласты. Кешегі ананы жесір, ба-ланы жетім еткен сұм соғыста Отанды қорғау үшін қанды майданға аттанды. Он сегіз жа-сар бозбала намысты қолдан бермеді. Қазақ жігіті оқ пен оттың бел ортасында жүрді. Алайда, денсаулығына байланысты туған жеріне оралуға тура келді.

Қайсар мінезді, ұлтжанды азамат май-даннан кіндік қаны тамған қасиетті мекен-ге табаны тиген соң бейбіт өмірге белсене араласып кетті. Сол уақыттың талабына сай үлкен сенім артылып, партия қатарына алынды. Алғы шептен көрініп, бойында қа-ламгерлік қабілеті бар, тілге шешен жігітті жоғарыдағылар танып, болашағынан үлкен үміт күтті.

Бұл 1950-ші жыл болатын. Аудандық партия комитетіндегілердің ұсынысымен «Ленин жолы» газетіне қызметке алынды. Кәдімгі жауапкершілігі мол корректорлық-тан бастады. Редакцияның қара қазанында қайнап, өзінің жақсы қырларымен даралан-ды. Қатардағы тілшіліктен ең беделді ауыл шаруашылығы бөлімінің меңгерушілігіне дейін көтерілді. Ерте көктемнен бастап, жыл бойы тыным таппады. Қарымды журналис-ке шектеу жоқ. Негізгі қызметінен тыс кезде-рі сол кездегі өңірлік басылымдар арасын-да таралымы жоғары облыстық «Оңтүстік Қазақстан», республикалық баспасөздің қара шаңырағы «Социалистік Қазақстан» (қазіргі «Егемен Қазақстан») газеттерінің де Сарыағаштағы белсенді авторларының бірі болып, ауыл және мал шаруашылығы жөнінде қалам тартты. Тәкең көзбен көріп, жиі араламаған көкейтесті мәселелерін ша-быттана жазбаған бірде-бір шаруашылық пен елді мекен жоқ шығар. Ауданың ең-бектеген баласынан еңкейген қарттарына дейін журналист Тәңір Нұржанов десе елең

Дисклеймер: Бұл сурет жасанды интеллект көмегімен өңделген. Өңдеген: Айнұр Қайратбекқызы

дік қолтаңбаларын танытты. Соның бірегейі Алматыдағы университетті аяқтаған соң жер шоқтығы Көкшетауда жемісті қызмет атқарған, яғни еліміздің бас газеті «Егемен Қазақстанда» меншікті тілші болған дарын-ды ақын, білікті қаламгер Бақберген Амал-бек. Бұл талантты журналист сонау қайта-ланбас кезеңге қысқаша шегініс жасап, аға ұрпақ өкілі жайлы былайша толғанады:

– Бәріміз де арман қуған бозбалалық шақты бастан кештік. Университетте оқыған жылдары екі-үш рет Сарыағаш аудандық газетінде өндірістік тәжірибеден өттім. Сол кезде Тәңір Нұржанов беделді басылымдағы бөлімнің меңгерушісі-тін.Түр-тұлғасы келіс-кен, бір сөзді, уәдеге берік әрі ширақ, та-лапшыл азаматтың қарамағында болу бір ғанибет. Оның тікелей тапсырмасымен мақта және мал өсіретін шаруашылықтар-ға іс-сапармен шығып, суреттеме, репор-таж, мақалалар жаздым. Ол әрбір нөмірде үздіксіз басылып жатты. Тәлімгерімнің ақыл-кеңесімен шеберлігімді ұштап, жазғанда-рым факультеттегі кафедрда үнемі жақсы жағынан аталатын.

Тәкеңнің бойындағы асыл қасиеттер же-терлік. Сондықтан, үйренгенім мол. Қазір-гідей білікті журналист болуыма тігізген ықпалы орасан.

ҚҰЛАҚТАНДЫРУ

«Qazaq» газетіне PR мақала, құттықтау, жарнама, естелік, көңіл айту, хабарландыру бергіңіз келсе, хабарласыңыз: **+7 (701) 505 48 48, +7 (777) 797 77 88**

«QAZAQ» ГАЗЕТИ ҚАЙДА САТЫЛАДЫ ЖӘНЕ ТЕГІН ТАРАТЫЛАДЫ?

«Qazaq» газеті Алматыда:

- «Алматы-1», «Алматы-2» теміржол бекеттерінде;
- «Сайран» халықаралық автобекетінде;
- Алматы метрополитенінің «Жібек жолы», «Алматы», «Абай», «Байқоңыр», «Әуезов атындағы драма театры», «Алатау», «Сайран», «Мәскеу» бекеттерінде тегін таратылады.

«Qazaq» газеті Алматыда:

- «Караван», «Kok tengri» дүңгіршектерінде сатылады.

ИНДЕКСІ – 64048

1913

QAZAQ

2011 ЖЫЛЫ «QAZAQ» ГАЗЕТИ ҚАЗАҚСТАН ЖУРНАЛИСТЕР АКАДЕМИЯСЫНЫҢ «АЛТЫН ЖҰЛДЫЗ» СЫЙЛЫҒЫН АЛДЫ

• МЕНШІК ИЕСІ
«МИРАС ИНФО» ЖШС

• ҚҰРЛЫТАЙШЫ
МАХМУТ НӘЛІБАЕВ

• БАС ДИРЕКТОР
ҚАЛИ ҚАМБАРОВ

• БАС РЕДАКТОР
ЖАСУЛАН СҰЛТАН

• БАЙЛАНЫС ДЕРЕКТЕМЕСІ
+7 (701) 505 48 48
+7 (777) 797 77 88

qazaq1913gazeti@gmail.com

• РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ, А25D667, ДОСТЫҚ ДАҢҒЫЛЫ, №128, «ТЕРЕҢҚҰР» ТК, 5–ҚАБАТ, 128–КЕҢСЕ

• АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ
НАҒЫТАЙ ӘБІТАЙҚЫЗЫ КЕҢЕС ҰШПАЕВ
ГУЛБАРШЫН СӨРСЕКЕЕВА СӘБИТ БАЙЗАКОВ САҒЫМБАЙ ҚОЗЫБАЕВ СЕРІК ШАЙМАН КӨБЕЙСІН АЛТЫНБЕКОВ

• КЕЗЕКШІ РЕДАКТОР
ЖАНСАЯ ШЫҒЫСХАН

• Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитетінде тіркеліп, есепке қою туралы №17704-Г куәлігі 2019 жылдың 15 мамырында берілді (Алғашқы есепке қою №6897-Г куәлігі 2006 жылы 7 ақпанда алынды).

• Газет 1913-1918 жылдары Алаш арыстары Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлының ұйытқы болуымен жарық көрді, 2006 жылы Қоғабай Сәрсекеевтің бастамасымен №267 сыныан қайта шықты.

• Мақала авторларының пікірлері редакцияның көзқарасын білдірмейді, авторлардың мақалалары қысқартылып, редакцияланады.

• Редакция авторлар мақаласы мен жарнама мазмұнына/ тіліне жауап бермейді.

• Газет әр аптаның сәрсенбі күндері жарық көріп, Қазақстан Республикасының барлық аймақтарында жазылым арқылы және Алматыда «Сайран» автобекетінде, «Алматы-1», «Алматы-2» теміржол бекеттерінде, Алматы метрополитенінің 9 бекетінде тегін таратылады және «Караван», «Kok tengri» дүңгіршектерінде сатылады. Бағасы «Караван» дүңгіршектерінде 80 теңге.

А жәриялану ақысы төленген мақалалар.

• **ГАЗЕТ «АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ» АҚ** (Алматы қ., Мұқанов к-сі, 223«В»), «ӨМІР-НҰР» ЖШС (Талғар қ., Қонаев к-сі, 18) **БАСПАХАНАЛАРЫНДА БАСЫЛДЫ**

• **Тапсырыс** №2242 /76

• **Таралымы** 7 000 ДАНА

UIB.EDU.KZ

KENZHEGALI
SAGADIYEV

UIB

UIB@UIB.KZ

ТЫНЫСЫ

КЕНЖЕҒАЛИ САҒАДИЕВ АТЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БИЗНЕС УНИВЕРСИТЕТІ
ЖӘНЕ «QAZAQ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ГАЗЕТИНІҢ БІРЛЕСКЕН ЖОБАСЫ

Call center: +7 (771) 949 99 11

uib_team

uib.edu.kz

uib.house

Кенжеғали Сағадиев атындағы Халықаралық бизнес университетінің (UIB) оқытушысы, Біліктілікті арттыру орталығының басшысы, мемлекеттік басқару саласындағы PhD докторы Ермуханбетова Айгерім Ерболатқызы «Жас ғалым» гранттық қаржыландыру конкурсының жеңімпазы атанды. Оның «Қазақстан жастарының зияткерлік капиталын қалыптастыру мен дамытудың буындық ерекшеліктерін зерттеу» жобасы «Елдің зияткерлік әлеуеті» басым бағыты бойынша қолдау тауып, үш жыл бойы – 2026 жылдың қаңтарынан 2028 жылдың желтоқсанына дейін жүзеге асырылады.

ЖАҢА БУЫННЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК КАПИТАЛЫ:

UIB ОҚЫТУШЫСЫ «ЖАС ҒАЛЫМ» ГРАНТЫНЫҢ ИЕГЕРІ АТАНДЫ

■ НЕЛІКТЕН БУЫНДАР ӘРТҮРЛІ ОЙЛАП, ӘРТҮРЛІ ДАМИДЫ?

Зерттеудің өзегінде бүгінде жұмыс берушілерді де, университеттерді де, мемлекетті де толғандыратын мәселе тұр: қазақстандық жастардың зияткерлік капиталы қалай қалыптасады және бұл тұрғыда миллениалдар мен Z буыны бір-бірінен немен ерекшеленеді? Білім, дағдылар, үйрену және жаңаны жасау қабілеті – елдің бәсекеге қабілеттілігі тікелей тәуелді ресурс. Алайда, бұл ресурстың жинақталу жолдары әр буында айтарлықтай өзгеше.

«Миллениалдар мен зумерлер әртүрлі ақпараттық және экономикалық ортада өсті. Олар әртүрлі оқиды, жұмысты әртүрлі таңдайды және мансабын әртүрлі көреді. Егер біз тиімді білім беру және жастар саясатын құрғымыз келсе, бұл айырмашылықтарды стереотиптер деңгейінде емес, нақты деректер деңгейінде түсінуіміз керек», – дейді Айгерім Ерболатқызы.

■ ҮШ КЕЗЕҢ – ТЕОРИЯДАН ҰСЫНЫМДАРҒА ДЕЙІН

Жоба үш жылға есептелген. 2026 жылы зерттеудің теориялық негізі мен тұжырымдамалық моделі әзірленеді, 2027 жылы 18 бен 40 жас аралығындағы жастар арасында ауқымды әлеуметтанулық сауалнама жүргізіледі, ал 2028 жылы алынған деректер негізінде зияткерлік капиталды жаңғырту моделі құрылып, мемлекеттік саясатқа арналған ұсынымдар дайындалады.

■ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕГІ ҒЫЛЫМ

Жоба нәтижелері жетекші ғылыми басылымдарда жарияланады: Web of Science және Scopus базаларында индекстелетін журналдарда кемінде екі мақала және ҒЖБССҚҚ ұсынған журналдарда кемінде үш жарияланым. Алғашқы мақалалар 2026 жылдың соңында-ақ жіберуге дайындалуда.

«Мен үшін бұл грант – тек мойындау ғана емес, сонымен қатар үлкен жауапкершілік. Зерттеу академия қабырғасында қалып қоймай, шешім қабылдайтындарға – университеттерге, жұмыс берушілерге, мемлекеттік органдарға көмектесе екен деймін», – дейді жас ғалым.

■ ЖАС ҒАЛЫМДАР – УНИВЕРСИТЕТТІҢ БОЛАШАҒЫ

«Жас ғалым» конкурсындағы жеңіс UIB-де халықаралық стандарттар деңгейінде жұмыс істей алатын зерттеушілердің мықты буыны өсіп келе жатқанын дәлелдейді. Ғылыми жұмысты, оқытушылықты және біліктілікті арттыру жүйесін дамытуды қатар алып жүрген Айгерім Ерболатқызы үшін бұл жоба адами капитал мен Қазақстан еңбек нарығындағы буындық өзгерістер тақырыбына деген көпжылдық қызығушылығының жалғасы болды.

МАҚАЛАНЫҢ
ТОЛЫҚ
НҰСҚАСЫН
ГАЗЕТТІҢ
САЙТЫНАН
ОҚЫҢЫЗ

A

ҚҰДАҒА ТІЛЕК

Бекболат деген құдамның
орны бөлек емес пе?
Немереден алғашқы
тұңғыш құда емес пе?
Кенжекеңнің барында
құда болды емес пе?
Құдадан да жақындау
туыс болды емес пе?
Тізе қосып екеуі
төс түйістірді емес пе?
Ел аралап екеуі
қатар жүрді емес пе?
Аңға да бірге баратын,
Қасқыр да атып алатын.
Картаны да ойнайтын,
Құрдасындай қалжыңдап
құданың көңілін табатын.
Қуанса бірге қуанып,
Қайғырса бірге қайғырып
інісіндей болатын.
Сырлары да бір еді,
Жырлары да бір еді.

Бірге туған бауырдай
қатарласып жүретін.
Бекболат менің құдамды
асыл адам десемші.
Бабасы ер түріктей
жасымағын десейші.
Шуағы күндей жарқырап
шашу шашқан десейші.
Жастарға үлгі көрсеткен
батыл адам десейші.
Құдаға айтар тілегім –
Қос аққудай тізіліп,
Құдағимен жарасып,
Жүзден асып екеуің,
Қатар жүрсе дер едім.
Қызығын көріп екеуің,
Қартаймаңдар дер едім,
Жантаймаңдар дер едім.
Әумин!

Ізгі тілекпен,
Нағытай ӘБІТАЙҚЫЗЫ

